

Катарина В. БЕГОВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 15. 5. 2024.
Прихваћен: 3. 6. 2024.

ПОСТОЈИ ЛИ ИСТОРИЈСКА ФРАЗЕОЛОГИЈА У СРБИСТИЦИ?

У једном од претходних радова потцртали смо место историјско-етимолошког приступа у словенској и српској фразеологији и различите могућности и изазове које такав приступ носи с обзиром на потенцијални корпус који се анализира. Том приликом није дат увид у појединачна историјска фразеолошка истраживања у србистици на основу којих би се могло прецизирати место историјске фразеологије у србистичком контексту. Међутим, чини се да је србистика последњих деценија понудила довољно истраживачких радова да бисмо могли говорити о главним тенденцијама изучавања историјске фразеологије у српској филологији.

Кључне речи: историјска фразеологија, србистика, историјско-етимолошки метод, линвокултурологија, реконструкција, етимологија, историја језика, компаратистика.

1. Увод

Фразеологија је релативно млада дисциплина, која се, како се у литератури истиче, серијом радова В. Виноградова половином 20. века изборила за своју аутономност прво у руској и словенској, а онда и шире, у европској и светској филологији и лингвистици (Мокијенко 1989: 4; Телија 1996: 12–19; Вуловић 2015: 23–25). Од тада је доживела експанзију и у предмету интересовања и у приступу. Са развојем когнитивне лингвистике, од 80-их година 20. века, поред традиционалног структурног и структурно-семантичког приступа, уводи се теоријско-методолошки оквир концептуалне метафоре, затим психолингвистички, лингвокултуролошки, те комуникативно-прагматички приступ, фразеологија добија посебно место у дидактичко-методичким оквирима усвајања страног језика, теорији превођења и сл. (уп. нпр. Телија 1996, Пејановић 2010, Вуловић 2015, Барчот 2017, Штрбац 2018, Зикова 2019 итд.).

* katarina.v.begovic@gmail.com

Од могућих приступа фразеолошкоме корпусу једног језика, нашу пажњу заокупља историјско-етимолошки, који је често у најужој вези са структурно-семантичким (в. нпр. Мокијенко 1989; Бирих et al. 2020). Циљ овога рада јесте да се у основним цртама представе задаци и методе ове научне дисциплине и покаже да ли и на који начин србистика оваквим истраживањима доприноси славистици.

2. Теоријско-методолошки и предметни оквири историјске фразеологије¹

2.1. Значајан руски филолог и историчар језика Б. Ларин покушао је да дефинише предмет интересовања фразеологије у дијахронијској перспективи. Када се сумирају његова запажања, као основни задаци историјске фразеологије издвајају се следећи: (1) треба разрадити јасну и логичну схему за систематизацију фразеолошких синтагми, (2) треба установити њихов постанак и историју, (3) треба разумети законитости њиховог појављивања и одумирања, као и (4) међуоднос с другим изражајним средствима језика (Ларин 1977: 127).

Од Лариновог времена до данас актуелни су сви тада дефинисани задаци осим првог, који је руска фразеологија темељно обрадила већ у првој фази свога развоја (Зикова 2019: 67–68).

Различити аутори дали су велики допринос историјској фразеологији словенских језика: Н. И. Толстој, Х. Валтер, Р. Екерт, А. Бирих, Љ. Степанова итд. Међу њима, као директни настављач Лариновог рада, посебно се издваја В. М. Мокијенко, изузетно утицајан и плодан филолог и слависта, са око 800 објављених научних радова, међу којима има чак шездесетак књига.²

В. М. Мокијенко у својој монографији *Славянская фразеология* (1989), идући за Б. Ларином, елаборира методолошке поступке структурно-семантичког моделирања као дијахронијске дисциплине. Моделирање за свој основни циљ поставља реконструкцију конкретне мотивационе базе која улази у фразеологизацију (Бирих et al. 2020: 428–429), са тим да права вредност реконструкције, без обзира на то што се заснива на конкретним лексемама саставницама фразеолошке јединице, лежи у изналажењу продуктивног творбеног фразеолошког модела.³

¹ Више о овоме в. у Беговић 2024.

² Према запажањима Б. Барчот из 2017. године, В. М. Мокијенко објавио је сам или у коауторству чак 15 књига, 34 речника и седам уџбеника (Барчот 2017: 14). Његова библиографија доступна је на сајту <http://msk.phil.spbu.ru/>.

³ Методологија структурно-семантичког моделирања са успехом се примењује и на савременом језичком плану. Реконструкција базне синтагме која улази у фразеологизацију не мора бити хронолошки омеђена нити се мора нужно испитивати у историјскоме корпусу да би се указало на постојање општег фразеолошког синтаксичко-семантичког модела (уп. нпр. истраживања у Мршевић Радовић 1987 и Вуловић 2015).

Даље, у реконструкцији базне синтагме често је од посебне вредности културни набој фразеологизма, који има важну улогу у рашчитавању језичке слике света етно-националне заједнице (Бургер/Линке 1998: 745; Мршевић Радовић ²2014, V–IX). Како дијахронијски приступ фразеолошкој грађи неретко подразумева и одгонетање различитих концепата наивног мишљења, историјска фразеологија подразумева интердисциплинарност у приступу – она се користи подацима историје, етнологије, фолклористике, историје религије и митологије, културологије итд.⁴

Група аутора је 2020. године сумирала Мокијенков историјско-етимолошки метод према најважнијим тачкама. То су: (1) формирање корпуса, тј. изналагање варијаната фразеолошке јединице у дијалекатским изворима; (2) поређење добијених података са сродним и несродним језицима; (3) формирање најстаријег хронолошког оквира у којем се јединица јавља; (4) поређење различитих етимолошких, културолошких, митолошких и сл. података који ће помоћи дешифровању фразеолошког етимона; (5) реконструкција мотивационе базе фразеолошке јединице (Бирих et al 2020: 428–429). Овај метод представља темељ историјско-етимолошких истраживања у фразеологији (Бирих 2014: 1767), и, како се из наведеног види, представља експликацију задатака које је својевремено дефинисао Б. Ларин.

Још нешто ваља напоменути у вези са приступом у историјској фразеологији. Теоријско-методолошки апарат оваквих истраживања обично претпоставља дијахронијску перспективу. Међутим, фразеолошки корпус се може изучавати и у синхронијским историјским пресецима. Тако А. Бирих (ibid.) као један од циљева историјске фразеологије види и опис фразеолошког система у ранијим језичким фазама.

2.2. Пре него што пређемо на положај историјске фразеологије у србистици, треба рећи и да историјска перспектива поред фразеологизама за свој предмет изучавања често узима и фразеолошке јединице у ширем смислу (Ожегов 1974: 194; Бирих et al. 1993: 98–99). Разлози за нешто шири приступ корпусу у историјској фразеологији су различити (Беговић 2024), а овде истичемо два. Прво, гранични случајеви вишелексемних спојева са фразеологизмима у ужем смислу су у историјском корпусу чести (Бургер/Линке 1998: 746–747), а ти су примери истовремено и значајни јер могу одговорити на разна питања у вези са законитостима у формирању фразеолошких структура. Друго, много фразеолошких јединица у којима долази до интерсемиотичке транспозиције културног кода у језички (Зикова 2019: 87–96, 217–278) нема функцију секундарне номинације, а у питању су устаљени лексички spoјеви који пролазе кроз специфична семантичка померања, врло значајни за истраживања историје језика, културе, мита и неретко служе као мотивација за настанак фразеологизама (прецедентни изрази, (тео)оними, митологеме, различите фолклорне форме и сл.). Један од задатака историјске фра-

⁴ Чест проблем у етимолошким истраживањима представља реконструкција базне синтагме фразеолошке јединице онда када се ослања првенствено на интерпретацију етнокултурних података, а не на ограничавајуће структурно-семантичке факторе и реалну посведоченост јединице у дијалекатском и историјском корпусу (Бирих 2014: 1768).

зеологије јесте и анализа оваквих језичких јединица упоредно-историјским и етимолошким методом кроз призму културологије и етномитологије (уп. нпр. свеобухватна истраживања семиотичких културних и језичких бинарних опозиција у Иванов/Топоров 1965, 1974).

3. Историјска фразеолошка истраживања у србистици

Истраживачи се фразеологијом у србистици баве углавном из савремене перспективе. Међутим, досадашње интересовање за ову област показало је да постоје историјска истраживања фразеолошког корпуса у нашој националној науци. Већина аутора који су допринели овој области примарно се не бави њоме нити се креће у теоријским и терминолошким оквирима историјске фразеологије. Но, теме истраживања, природа корпуса који обрађују и методолошки оквир који примењују омогућавају нам да их сагледамо у светлу историјских фразеолошких истраживања.⁵

3.1. Историјска фразеолошка истраживања унутар фразеологије Д. Мршевић-Радовић

Д. Мршевић-Радовић сматра се утемељивачем фразеологије као самосталне научне дисциплине у србистици. Низом радова и монографијом *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику* (1987) свој приступ фразеолошком корпусу одредиће кроз методологију структурно-семантичког моделирања. Међутим, структурно-семантичко моделирање у наредној фази свога рада Д. Мршевић-Радовић укрстиће са историјско-етимолошким методом и обогатити интердисциплинарним приступом. У књизи *Фразеологија и национална култура* (2014) могу се наћи различита истраживања спроведена на српској и широкој словенској или несловенској језичкој грађи, пропуштена кроз призму културологије и етномитологије у одгонетању културних кодова учитаних у фразеолошке јединице. Тако након лексичке, етимолошке, а онда и шире етномитолошке анализе загонетки са денотатом *месец*, ауторка рашчитава фразеолошке јединице *хватати месечину решетом* и *мусти јарца (у решето)* (Мршевић Радовић 2014: 1–7). У реконструкцији етномитолошког концепта *Маре* полази се од пословице *озад је Маре са сватовима (јаком иду Мара и сватови)* да би се исцрпном историјскојезичком, а онда и фолклорном и митолошком анализом стигло до *маре* и *Марије* као врховног паганског божанства реинтерпретираног у хришћанском културолошком кључу (Мршевић Радовић 2014: 119–129). Компетентном интерпретацијом језичког материјала кроз етимолошку и историјску лексичку анализу, уз обиман етнографски материјал, још

⁵ Циљ наредних редова није исцрпност у представљању појединачних радова нити аутора, већ формирање путоказа према истраживањима која би се могла сместити у оквире историјске фразеологије.

једном се декодирају важни културолошки и етномитолошки концепти садржани у фразеологизмима *знати у рог* (са савременом варијантом *сатерати у угао* (*ћошак, теснац*), затим *сабити* (*сатерати*) у *тикву*, *сабити* у *мишју рупу* / *орахову љуску*, *завезати у врећу*. (Мршевић Радовић 2014: 137–143).

Оно што ова и сва остала сродна истраживања Д. Мршевић-Радовић спаја јесте етимолошка, упоредно-историјска лексичка и фразеолошка анализа, која у спрези са интердисциплинарношћу одгонетава кључне етно-националне културолошке концепте. И овакав летимичан увид у рад Д. Мршевић-Радовић дозвољава да се закључи да њено истраживање представља репрезентативни модел историјско-етимолошких, дијахронијских истраживања српске фразеологије.

3.2. Историјска фразеолошка истраживања у србистици – пресек синхроније и дијахроније

Поред Д. Мршевић-Радовић, примарно поље интересовања А. Пејановић јесте фразеологија и ауторка јој приступа углавном из лингвокултуролошке и транслатолошке перспективе. Међутим, велики део свога истраживачког рада А. Пејановић усмерила је на изучавање фразеологије *Горскога вијенца* П. П. Његоша (Пејановић 2010), која, с обзиром на Његошево утемељење у вуковском народном говору и фолклорном језику, представља историјски корпус *par excellence*. Ауторка грађу посматра пре свега у синхронијском пресеку, у којем анализира кључне културне концепте, попут концепта 'Косово' (Пејановић 2010: 149–156). Но, користи и историјско-етимолошки метод као помоћни у одгонетању фразеолошких јединица са културним набојем, па тако етимолошки рашчитава нпр. синтагму *проклета гомила* у оквиру микроконцепта 'каменовање' (Пејановић 2010: 143). А. Пејановић грађи приступа и дијахронијски у ужем смислу речи, па тако у једном свом раду историјско-етимолошким методом реконструише културну подлогу која је мотивисала фразеологизам *окинути коме нос* (Пејановић 2018). Треба истаћи да је у њеном раду, с обзиром на специфичан историјски и фолклорни језички корпус који се анализира, експлицитно артикулисана потреба за приступом фразеологији у ширем смислу (Пејановић 2010: 8).

На овоме месту треба поменути и рад Р. Маројевића. Иако примарно поље интересовања аутора није фразеологија, у својој обимној истраживачкој делатности посвећеној Његошу, аутор разматра и језичке сегменте који припадају фразеологији у ширем смислу. Тумачећи различита „тамна места” Горскога вијенца, примарно текстолошки, аутор рашчитава и стихове попут *сврх мене се сви овде куните* (2180. стих) – фраз. у инверзији 'сви осим мене (да се овде закунете)', '(макар се) сви осим мене (овде заклели)' (Маројевић 2005: 548–551) или *збили ти се снови на Турчина* (518. стих) – фраз. 'нека се твоје зебње остваре на потурицама' (Маројевић 2005: 625–636). Међу овим истраживањима посебно су значајни ауторови радови који се баве питањима фразеологизације и дефразеологизације (Маројевић 2023а и Маројевић 2023б).

Даље, србистика зна за истраживаче чији је повремени предмет интересовања историјска фразеологија у синхронијском приступу. Ј. Кашић је тако истраживао фразеологију српског језика на савременом, али и историјском корпусу. Ауторов први, а уједно и први србистички рад из фразеологије заснован је на корпусу текстова приватних писама из прве половине 19. века (Кашић 1971). Такође, на вредност фразеолошке грађе пажњу је скренуо и историчар српског језика А. Милановић (2013: 204–210)⁶, истражујући улогу народне фразеологије у обликовању новинарског стила у 19. веку. Разматрајући историјски корпус, аутор такође истиче неопходност ширега приступа фразеологији (Милановић 2013: 206). Н. Вуловић, чије је примарно поље интересовања савремена фразеологија у лингвокултуролошким оквирима, разматра грађу у статичноме пресеку и на историјском корпусу – уп. анализу библијама у Житију деспота Стефана Лазаревића (Вуловић 2018).

3.3. Историјска фразеолошка истраживања у светлу етимологије, фолклористике и историјске лингвистике – србистички оквири

Једно од актуелних питања историјске фразеологије словенских језика јесу и изазови утврђивања старине фразеологизма и реконструкције прасловенског фразеолошког фонда (Иванов/Топоров 1963; Толстој 1973; Валтер/Мокијенко 2018). У науци је одавно познат значај српског фолклорног језика за псл. и пие. реконструкцију, а као једна од вредности српског епског стиха узима се и његова синтаксичка и фразеолошка архаизованост (Петковић 1990: 201). Наведено се вишеструко потврђује у различитим компаративно-историјским и етимолошким изучавањима академика А. Ломе. Аутор је значајан део своје истраживачке делатности посветио реконструкцији словенске културне (пра)историје кроз језик српске епске песме. Нарочито је значајно истаћи да у својим радовима А. Лома обрађује и различите фразеолошке јединице на словенском и ширем индоевропском плану, међу њима и теониме, митологеме и различите епске формуле. Тако аутор језички откључава симболику и значај јединица *црна крв(ца)* (Лома 2001), *чудо велико* (Лома 2002: 22–36), *врани гавран* и формуле *два врана гаврана* (Лома 2023: 96–129), *бели шатор* (Лома 2023: 130–139). Чак је и наслов нове књиге А. Ломе индикативан – *И на небу и на земљи*.

Радови фолклориста, иако су за историјску фразеологију значајни, углавном се не могу сврстати у фразеолошка истраживања. Међутим, у овом контексту се издваја монографија Б. Сикимић (1996), која истражује могућности реконструкције фолклорног текста (загонетки, разбрајалица, текстова у оквиру децјих игара итд.)

На самоме крају, посебно истичемо рад академика Ј. Грковић-Мејџор. Из њених истраживачких делатности на пољу историјске синтаксе и семантике у оквирима србистике, славистике и индоевропеистике, посебно се издвајају

⁶Рад први пут објављен 2002. године, в. Милановић 2013: 284.

драгоцена истраживања различитих формула заклињања. Значајан допринос историјској фразеологији словенских језика, као и реконструкцији словенске културне, социјалне и духовне (пра)историје представља реконструкција формула заклињања на псл. нивоу **stojati tvrċdo / krċpъko vъ / na klċtvċ (kъ) komi* и **drъžati tvrċdo / krċpъko klċtvъ (kъ) komi* (Грковић Мејџор 2012). У анализи формулаичних исказа у старосрпском језику ауторка рашчитава формулу *дати веру* и њој сродне изразе (Грковић Мејџор 2023: 151–169), док у другом тексту открива да *бог живи* у формулама заклињања вероватно представља реликт претхришћанскога активнога бога, који надзире заклетву и њено чување (Грковић Мејџор 2023: 179).

4. Уместо закључка

Овај текст имао је за циљ да одговори на питање постављено насловом. И одговор је потврдан. Увид у различита истраживања показује да историјска фразеологија у србистици постоји, али да не постоје теоријски нити синтетички радови који би експлицирали положај ове дисциплине у националној науци. С обзиром на наведено, не треба очекивати терминолошку уједначеност у приступу.

Спроведена анализа показује и неколико основних теоријско-методолошких тенденција у истраживањима:

- (1) дијахронијски историјско-етимолошки оквир руске школе, који баштини фразеолог Д. Мршевић-Радовић, са појединачним ауторима који јој се у теоријско-методолошком смислу прикључују – ово је историјска фразеологија у најужем смислу речи. Међутим, у домен оваквих дијахронијских историјских фразеолошких истраживања укључујемо и појединачне радове А. Ломе и Ј. Грковић-Мејџор, које, без обзира на специфичности у приступу (примарно етимолошки или примарно синтаксичко-семантички) и разнородан корпус, дубински повезује структурни, етимолошки и упоредни метод; нарочито треба истаћи вредност ових радова у фразеолошкој реконструкцији на псл. нивоу, док је реконструкција културне (пра) историје заједничка нит истраживања наведених аутора.
- (2) Истраживања фразеологије у оквиру његошологије, од којих се као доминантни издвајају:
 - (2а) лингвокултуролошки синхронијски приступ А. Пејановић;
 - (2б) историјско-текстолошки приступ Р. Маројевића.

Са даљим истраживањима у овој области требало би да дође до додатне експликације теоријско-методолошког оквира и унификације терминолошкога апарата, а онда и до синтезе која ће интегрисати историјску фразеологију у србистици и адекватно осветлити њено место у словенској филологији.

ЛИТЕРАТУРА

- Барчот 2017:** B. Barčot, *Lingvokulturologija i zoonimska frazeologija*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Беговић 2019:** К. Беговић, *Фразеологизми са компонентом жив на српском и јужнословенском говорном простору: дијахронијски и синхронијски аспект*, необјављена докторска дисертација, одбрањена 24.2.2020. Филолошки факултет, Београд.
- Беговић 2024:** К. Беговић, Историјска фразеологија и србистика – методе, могућности, перспективе, у: Зборник радова са међународне славистичке конференције *Полислав XXVI (Polyslav XXVI)*, 8–10. септембар 2022, Београд. Peter Lang. *У штампи*.
- Бирх 2014:** А. К. Bierich, Phänomene der historischen Phraseologie der slavischen Sprachen / Phenomena of Historical Phraseology in the Slavic Languages, in: *Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft / Handbooks of Linguistics and Communication Science (HSK) 32/2* (Ed. К. Gutschmidt, T. Berger, S. Kempgen & P. Kosta), Berlin / München / Boston, 1766–1792.
- Бирх et al. 1993:** А. К. Бирх, *Словарь русской фразеологической терминологии*, München: Otto Sagner.
- Бирх et al. 2020:** А. К. Бирх, Контрапункты современной фразеологии. К юбилею проф. В. М. Мокиенко, *Вестник РУДН. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика* 11 (3), 425–433.
- Бургер/Линке 1998:** Н. Burger, A. Linke, A., Historische Phraseologie, in: *Sprachgeschichte. Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung*. 2. Aufl., 1. Teilband (Besch, W., Betten, A., Reichmann, O., Sonderegger, S. (Hrsg.)), Berlin / New York, 743–755.
- Валтер/Мокијенко 2018:** Н. Walter, V. Mokienko, Urslawische Phraseologie: Mythos oder Legende?, in: *Deutsche Beiträge zum 16. Internationalen Slawistenkongress Belgrad 2018* (Herausgegeben von S. Kempgen, M. Wingen-der und L. Udolph), Wiesbaden, 331–340.
- Вуловић 2015:** Н. Вуловић, *Српска фразеологија и религија. Лингвокултуролошка истраживања*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Вуловић 2018:** Н. Вуловић, Библизми у спису Живот Стефана Лазаревића деспота српскога (превод на савремени језик: Гордана Јовановић), у: *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности / IX Научни скуп, Деспотовац-Манасија*, 20–21. август 2017, XXIV Дани српскога духовног преображења; гл. ур. Гордана Јовановић, Деспотовац: Народна библиотека Ресавска школа / Београд: Институт за српски језик САНУ, 33–43.
- Грковић Мејџор 2012:** J. Grković-Major, On Proto-Slavic Oath Formulas, *Slověne. International Journal of Slavic Studies*, 1/1, 7–26.
- Грковић Мејџор 2023:** J. Грковић-Мејџор, *Студије из историјске семантике*, Сремски Карловци / Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

- Зикова 2019:** I. V. Zykova, *Konceptosfera kulture i frazeologija. Teorije i metode lingvokulturološkog proučavanja*, prevela B. Barčot, Zagreb: Srednja Europa.
- Иванов/Топоров 1963:** В. В. Иванов, В. Н., Топоров, К реконструкции праславянского текста, *Славянское языкознание, V международный съезд славистов*, Москва, 88–159.
- Иванов/Топоров 1965:** В. В. Иванов, В. Н. Топоров, *Славянские языковые моделирующие семиотические системы (древний период)*, Москва: Наука.
- Иванов/Топоров 1974:** В. В. Иванов, В. Н. Топоров: *Исследования в области славянских древностей*, Москва: Наука.
- Кашић 1971:** Ј. Кашић, Фразеолошке појаве у приватним писмима из прве половине XIX века, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XIV/1, 1971, 91–102.
- Ларин 1977:** Б. А. Ларин, *История русского языка и общее языкознание*, Москва: Просвещение.
- Лома 2001:** А. Лома, Црна крвца: Један древни песнички спој и симболика боја у митолошким осмишљењима људске жртве, *КСК*, 6/2001, *Боје*, 152–160.
- Лома 2002:** А. Лома, *Пракосово. Словенски и индоевропски корени српске епике*, Београд: Балканолошки институт, САНУ.
- Лома 2023:** А. Лома, *И на небу и на земљи. Огледи о коренима српске и словенске усмене епике*, Београд: СКЗ.
- Маројевић 2005:** Р. Маројевић (ред.), *Петар II Петровић-Његош, Горски вијенац. Критичко издање. Текстологија*, Подгорица: ЦИД.
- Маројевић 2023а:** Р. Маројевић, Његош и Љубиша – лексичке и фразеолошке паралеле: (Фрагмент: Крађа и прекрађа звона), *Српски језик*, XXVIII, 31–61.
- Маројевић 2023б:** Р. Маројевић, Љубиша и Његош – лексичке и фразеолошке паралеле (Поглавље: фразеологизација и дефразеологизација), *Наш језик*, LIV св. 2, 5–16.
- Милановић 2013:** А. Милановић, *Језик весма полезен*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Мокијенко 1989:** В. М. Мокиенко, *Славянская фразеология* (второе издание), Москва: Высшая школа.
- Мршевић Радовић 1987:** Д. Мршевић-Радовић, *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*, Београд: Филолошки факултет.
- Мршевић Радовић 2014:** Д. Мршевић-Радовић, *Фразеологија и национална култура*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Ожегов 1974:** С. И. Ожегов, *Лексикология. Лексикография. Культура речи*, Москва: Высшая школа.
- Пејановић 2010:** А. Пејановић, *Фразеологија Горског вијенца*, Подгорица: ЦАНУ.
- Пејановић 2018:** А. Pejanović, Rekonstrukcija kulturne konotacije idioma *oknuti (kome) nos*, *Anali za istrske in mediteranske študije, Series Historia at Sociologia* 28/3, 523–534.

- Петковић 1990:** Н. Петковић, *Огледи из српске поетике*, Београд: Завод за уџбенике.
- Сикимић 1996:** В. Sikimić, *Etimologija i male folklorne forme*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
- Телија 1996:** В. Н. Телија, *Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*, Москва: Школа „Языки русской культуры”.
- Толстој 1973:** Н. И. Толстой, О реконструкции праславянской фразеологии, *Славянское языкознание. VII Международный съезд славистов*, Варшава, авг. 1973 г. Доклады советской делегации, Москва, 272–293.
- Штрбац 2018:** Г. Штрбац, *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији*, Нови Сад: Филозофски факултет.

Katarina Begović

IS THERE HISTORICAL PHRASEOLOGY IN SERBIAN PHILOLOGY?

Summary

In one of the previous papers, we underlined the place of the historical-etymological approach in Slavic and Serbian phraseology and the various possibilities and challenges that such an approach brings with regard to the potential corpus that is being analyzed. On that occasion, no insight was given into individual historical phraseological research in Serbian philology, on the basis of which the place of historical phraseology in the Serbian context could be specified. However, it seems that in recent decades, Serbian studies has offered enough research works for us to be able to talk about the main tendencies of the study of historical phraseology in Serbian philology.

Key words: historical phraseology, Serbian philology, historical-etymological method, linvoculturology, reconstruction, etymology, history of language, comparative studies.